

## KÖNYVSZEMLE

---

**Oliviu Felecan – Alina Bugheșiu eds., Name and Naming.  
Proceedings of the Fifth International Conference  
on Onomastics „Name and Naming”. Multiculturalism  
in Onomastics [Név és elnevezés. Az V. Nemzetközi „Név és  
elnevezés” Nemzetközi Konferencia kötete. Multikulturalizmus  
a névtanban]**

Editura Mega, Cluj Napoca, 2022. 1070 lap

**1. Bevezetés.** Az OLIVIU FELECAN és ALINA BUGHEȘIU által szerkesztett kötet a 2019. szeptember 3–5. között Nagybányán megrendezett nemzetközi névtani konferencia 113 előadásából 82-nek tartalmazza az írott, lektorált változatát négy nagy tematikus fejezetbe sorolva. Az egyes fejezeteken belül az írások a szerzők neve szerinti betűrendben követik egymást. Ettől a sorrendtől a jelen ismertetés annyiban tér el, hogy az egyes fejezeteken belül először a nyelvük szerint csoportosítja a tanulmányokat, majd ezeken belül következnek betűrendben a szerzők. A magyar vonatkozású írásokat az egyes fejezetek végén többnyire nagyobb terjedelemben ismertetem. A nagy egységek a következők: 1. Multikulturalizmus a személynevek körében (28 tanulmány); 2. Multikulturalizmus a helynevek körében (18 tanulmány); 3. Multikulturalizmus a nyilvános terek neveinek körében (24 tanulmány); 4. Névelmélet. Multikulturalizmus a fordításban és az irodalmi névadásban (12 tanulmány).

Ahogy a szerkesztők is említik az előszóban (9–10), a szerzők Albániától kezdve többek között Magyarországon, Nigérián és Portugálián át az Egyesült Államokig reprezentálják a világot, és a tanulmányok nyelve is tükrözi a sokszínűséget: az írások majdnem felét (37 tanulmányt) adó román mellett 30 angol, 7 olasz, 4 német, 3 francia és 1 spanyol nyelvű írás is található a kötetben.

**2. Multikulturalizmus a személynevek körében.** Ebben a fejezetben a román nyelvű írások az alábbi témákban olvashatók: nemzetiség és vallás interferenciája a személynevek tükrében (DANIELA BUTNARU, 25–34); nevek és sírfeliratok Săgeata (Buzău megye) temetőjében (GEORGHE CALCAN, 35–45); hátszegi személynevek sokszínűsége (ADRIAN CHIRCU, 47–58); Erdőfelek családnevei (ROZALIA COLCIAR, 59–69); a besztercei latin katolikus gimnázium személynevei 1729–1779 között (NICOLAE FELECAN, 83–91); névváltoztatási kérelmek Romániában 1895–1945 között (IOANA GAFTON, 93–102); multikulturális családnevek a Kővárvidéken (MARIA-MARA IGNAT, 125–138); multikulturalizmus a politikusok ragadványneveiben (ALEXANDRA SORINA ILIESCU, 139–149); kicsinyítő formák a személynevekben (SILVIA ILUȚ, 151–163); három Mára menti falu ragadványnevei (GABRIELA-SÎNZIANA IOANES, 165–181); borsai személynevek változásai a migráció tükrében (ADELINA

EMILIA MIHALI, 197–212); tradíció és innováció egy nagybányai roma közösség személyneveiben (CRISTINA SEGENA NEGELE, 213–224); görögkatolikus püspökök nevei a balázsfalvi egyháztartományban (GEORGE MARIUS NICOARĂ, 225–230).

Angolul a következő témákban olvashatók írások: metaforizációval létrejött litván ragadványnevek (RITA BARANAUSKIENĖ – ILONA MICKIENĖ, 15–23); zsidó anekdoták mint a cseh és morva zsidók névadási szokásainak tükré (ŽANETA DVOŘÁKOVÁ, 71–82); a gyermekek neve és a családi nyelvhasználati szokások többnyelvű szülők esetében az Egyesült Királyságban (CLARE GREEN, 103–112); személynevek angol, olasz és román közmondásokban (DENISA-ALEXANDRA IONESCU, 183–195); arab és héber etimológiai összefüggések a *pigmeus* népnév szuahéli megfelelőjével kapcsolatban (EPHRAIM NISSAN, 231–251); színekre utaló, nem szláv eredetű bolgár személynevek (GERGANA PETKOVA, 267–278); az idegen eredetű, *-ija/-ijus* végződésű nevek hatása a litván személynévkincsre (DAIVA SINKEVIČIŪTĖ, 297–309); multikulturálisan motivált orosz ragadványnevek dinamikája (ANNA TSEPKOVA, 331–346).

Olasz nyelvű az alábbi két, igen hasonló témájú tanulmány: Argentínába irányuló olasz, illetve spanyol emigráció a nevek tükrében (ELENA PAPA, 253–265, illetve ALDA ROSSEBASTIANO, 279–285).

DOMNIȚA TOMESCU francia nyelvű írásában a középkori Erdélyből fennmaradt román személynevek multikulturális referenciáit mutatja be (321–330).

HAUBER KITTI azt vizsgálja angol nyelvű tanulmányában, hogy milyen korreláció figyelhető meg a személynév, a nyelv és az etnikum között a 17–18. századi erdélyi (máramarosi és Segesvár környéki) boszorkányperek anyagaiban, az eredményeket összevetve az N. FODOR JÁNOS-féle Történeti magyar családnévátlasz (TMCsA.) adataival (113–124). A szerző konklúziója szerint egy névvisező etnikumának megállapításához nem elég csupán a családnévét figyelembe venni, hanem többek között meg kell vizsgálni az utónevét, a nyelvét és a vallási hovatartozását is, illetve tekintettel kell lenni a földrajzi, a történelmi és a szociológiai tényezőkre.

RUFF CSILLA német nyelvű írásában Nagybánya 17–18. századi német családneveit mint a multikulturális közösség bizonyítékait vizsgálja, különös tekintettel azok eredetére és írásmódjára (287–296). Előzetes tanulságként azt állapítja meg, hogy e családnevek írásképe megváltozott a vizsgált időszakban, ami a magyar nyelvhez való adaptálódásra utal. A szerző arra is felhívja a figyelmet, hogy ezeket a változásokat a többnemzetiségű területen élő nemzetiségek közötti kontaktusnak, a (mindenkori) hivatali nyelv státuszának, illetve a német lakosság fokozatos asszimilációjának a kontextusában kell értelmezni.

SLÍZ MARIANN néhány olyan jelenséget emel ki, amelyek meghatározhatják a szentek nevének kedveltségét a keresztény társadalmakban, így a példaként hozott magyar keresztnév-kincsben a középkortól napjainkig (311–319). Vallási faktorok mellett (vallási tabuk, azonos nevű szentek kultusza közötti kölcsönhatások, szentek kollektív tisztelete) politikai jellegű tényezők (a reformáció befolyása, a török háborúk, az ellenreformáció hatása) is erősen befolyásolták a szentek nevének gyakoriságát a keresztnév-kincsben, ezért az ilyen típusú vizsgálatokhoz elengedhetetlen a multidiszciplináris szemlélet.

VREMIR MÁRTA kolozsvári családok névadási trendjeit vizsgálva megállapítja, hogy a magyar kisebbséghez tartozó családok esetében a gyermeknek választott név egyfelől tükrözheti a gyermek (és az egész család) kisebbségi hovatartozását, másfelől éppen ellenkezőleg: a többségi társadalomhoz való asszimilálódás vágyának kifejezése is lehet. A vegyes

családok ezzel szemben előszeretettel választanak semlegesnek számító nevet, kielégítve mindkét család igényeit (347–357).

**3. Multikulturalizmus a helynevek körében.** A román nyelvű írárok témái ebben a fejezetben: régi és új a szabófalvi helynevekben (DANIELA BUTNARU, 399–407); régi román szövegek helynevei (GHEORGHE CHIVU, 409–419); Temesvár multikulturális utcanévei, illetve egyéb városi helynevei (SIMONA GOICU-CEALMOF, 447–454).

Az angol nyelvű írárokban az alábbiakról olvashatunk: a 'román' és 'bolgár' népnév orosz utcanévekben (SERGEY GORYAEV és OLGA OLSHVANG, 455–463); az exonimák mint az interkulturális kapcsolatok kifejeződései (PETER JORDAN, 465–475); népnévi eredetű litván helynevek (ILONA MICKIENĖ – RITA BARANAUSKIENĖ, 509–519), lengyel kertes terek nevei mint új városi helynevek (JUSTYNA B. WALKOWIAK, 559–569).

Olasz nyelvűek az alábbi írárok: a történelmi utcanévek visszaállítása Fiume/Rijeka óvárosában (ALFONSO GERMANI, 421–432); piemonti helynevek a populáris (szóbeli) kultúrában és a hivatalos írásbeliségben (ALBERTO GHIA, 433–446).

Francia nyelvű MARCIENNE MARTIN írása a krí indiánok helyneveinek és a lehetséges ásványkincs-lelőhelyeknek az összefüggéseiről (489–507).

PERE NAVARRO-GÓMEZ és SÍLVIA VEÀ-VILA spanyol nyelvű írásában azt vizsgálja, hogyan jelenik meg a multikulturalizmus az Ebro alsó folyásánál fekvő tartományok helyneveiben (521–531).

MARIE A. RIEGER német nyelvű tanulmányában Dar es-Salaam gyarmati utcanéveinek multikulturális aspektusait elemzi (545–558).

GABRIELA-VIOLETA ADAM két román nyelvű tanulmányában (361–372, 373–384) a SZABÓ T. ATTILA Erdélyi Helynévtörténeti Adattárában előforduló, Szolnok-Doboka vármegyei román helynevek magán- és mássalhangzóinak magyarosodását mutatja be, amely háromféle módon következett be: 1. a helynévanyag adaptálódásával a magyar helyesírási és hangtani rendszerhez; 2. a helynévi elemek fordításával; 3. a sajátosan magyar morfoszintaktikai szabályok átvételével. Ez a mikrotoponímiai szintű magyarosodás azonban nem volt hatással a morfoszintaktikai és a lexikális szintre; a magyar helyesírási rendszer átvétele csupán a helynevek alaki asszimilációját biztosította. A helynevek ingadozó írásmódja a magyar és a román nyelv eltérő fonetikai rendszeréből, a helyneveket lejegyzők személyes ismereteiből, illetve nyelvjárási sajátosságokból fakad.

Szintén román nyelvű írásában BÁTORI GYOPÁRKA (385–397) azokat a problémákat vázolja fel, amelyekkel Anonymus latin nyelvű gesztájának fordítói szembesülnek a műben található ómagyar helynevek kapcsán. A fordításkor alapvetően négyféle módszer áll rendelkezésre: az eredeti helynevek megtartása, a mai hivatalos helynevek használata, az etimológiailag transzparens nevek szó szerinti fordítása, valamint a modifikáció, vagyis a nevek eredeti formája mellé fűzött magyarázatok alkalmazása. A szerző ez utóbbit részesítené előnyben, a jegyzeteket – különböző területek szakembereinek szoros együttműködésével – elsősorban hiperlinkek formájában megvalósítva.

KENYHERCZ RÓBERT angol nyelvű írásának fő célja kiemelni a forráskritika fontosságát az etimológiai kutatásokban (477–487). A szerző hangsúlyozza, hogy az oklevelekből nyert adatok értelmezése során mindig figyelemmel kell lenni arra a tényre, hogy a középkori okleveleket a kancellária vagy a hiteleshelyek állították ki meghatározott elvek és szükségletek alapján. Az oklevelek nyelvészeti elemzésének filológiai szempontjai közé tartozik

többek között az oklevél kibocsátásának helye, a latinizáció, a nyelvi presztízs vagy az oklevél megőrzése.

Szintén angol nyelvű tanulmányában RESZEGI KATALIN (533–543) azt tárgyalja, hogy a globalizáció és az életmód megváltozása az elmúlt évszázadokban hogyan befolyásolta az emberek kognitív térképét, illetve annak részeként az emberek tudását a helynevekről; a nyugati társadalmakban a kognitív térképek bizonyos uniformizálódása figyelhető meg. Szintén változik a nyelvhasználók helynév-kompetenciája: a nyugati társadalmakban a helynevek pusztán referenciális elemekké válnak, így a névadás motivációjának kiemelése visszaszorulóban van. A hagyományos közösségekben a helyneveket még transzparensnek érzik, ám a globalizáció miatt a helyekről való tudás ezekben a közösségekben is egyre inkább hasonlít a nyugati társadalmakéra.

HOLGER WOCHLE német nyelvű írásában Nagyszeben (Sibiu, Hermannstadt) példáján keresztül mutatja be a 20. századi utcanéveket multikulturális és többnyelvű (román, magyar és német) kontextusban (571–586). Segesvárral ellentétben Nagyszebenben nem tűntek el teljesen a város erdélyi szász múltjára utaló utcanévek, de a számuk itt is jelentősen csökkent (egyes esetekben azonban 1990 után újra az ilyen nevek váltak hivatalossá). A szerző arra is felhívja a figyelmet, hogy olasz mintára egy teljes körű román utcanév-adatbázis létrehozása is kívánatos volna, amelynek segítségével összehasonlító vizsgálatokat is lehetne végezni az egyes városok, illetve országrészek között.

**4. Multikulturalizmus a nyilvános terek neveinek körében.** Román nyelvű tanulmányokból az alábbi témákban tájékozódhatunk: névtani frazeológia és multikulturalizmus (IOANA DAVID, 645–655); névadás és multikulturalizmus a román viccekben (DAIANA FELECAN, 657–677); multikulturalizmus a nagybányai éttermek neveiben (DAIANA FELECAN, 679–689); az ICONN mint a multikulturalizmus egy példája a névtudományban (OLIVIU FELECAN, 691–708); diákok interkulturális kompetenciáinak erősítése tulajdonnevek jelentéseinek segítségével (SIMONA KONRADI, 745–763); művészeti irányzatok megnevezéseinek multikulturalitása (ANAMARIA PAULA MĂDĂRAS, 765–762); sörmárkák nevei a lokalitás és a multikulturalitás között (MIHAELA MUNTEANU SISERMAN, 773–784); diszfemizmus és nemzeti identitás (ROXANA PAȘCA, 825–841); az egyháztörténet nagy szónokainak nevei (IOAN-NICOLAE POP, 843–850); szentek és ünnepek nevei különböző román néprajzi tájakon és kulturális terekben (DELIA-ANAMARIA RĂCHÎȘAN, 851–865); román óvodák, illetve alap- és középfokú oktatási intézmények elnevezései a multikulturalizmus kontextusában (ADRIANA STOICHIȚOIU ICHIM, 885–900).

Angol nyelven a következő tanulmányok olvashatók: multikulturalizmus az olasz márkanévben (sporttermékek neveiben) (PAOLA COTTICELLI-KURRAS, 615–629); éttermi menük multikulturális jellege fordítói perspektívából (MIHAELA COZMA, 631–643); szemantikai játék a modern ergonimákban (cégnevekben) a globalizációs folyamatok kontextusában (MARINA GOLOMIDOVA, 709–722); a hajónevek kiválasztásának társadalmi és ideológiai aspektusa a 19–20. században (SVITLANA NASAKINA, 785–794); egy kiadó nevének története (EPHRAIM NISSAN, 795–812); a nevek és a névadás multikulturális aspektusai Nigériában szociolingvisztikai szempontból (IDOWU ODEBODE, 813–824); egy, a portugál nyelvű országok számára készítendő többnyelvű helységnévtár terve (AGOSTINHO SALGUEIRO – JOSÉ PEDRO FERREIRA – MARGARITA CORREIA, 867–875); a cseh nyelvi tanácsadó szolgálat névtani tárgyú megkeresései (VERONIKA ŠTĚPÁNOVÁ, 877–883); idiomatikus kifejezések és terméknevek multikulturális aspektusai (LUMINIȚA TODEA, 901–910).

Két olasz nyelvű írás került a fejezetbe: nyelvi kölcsönhatások és köznevesülések a mai olasz sajtónyelvben (CAROLA BORGIA, 589–600); más nemzetiségek megjelenése 19. századi román vizuális művészeti alkotások címében (GEORGE DAN ISTRATE, 723–734); identitás és másság határán – népnevek sztereotipikus formái (MARIANA ISTRATE, 735–743).

BÖLCSKEI ANDREA angol nyelvű esettanulmányában a budapesti belváros szálláshelyeinek neveit alkotó komplex szintaktikai struktúrákat vizsgálja kognitív keretben (601–614). A szerző megállapításai alapján a négy- és ötszavas szállodák nevében a megkülönböztető elemek általában a szállodaláncre, a szállodatípusra, Budapestre, a szállodává alakított épületre, egy közeli nevezetességre vagy a felsőbbrendűsége utalnak. Az alsóbb kategóriás szálláshelyek nevének megkülönböztető elemei ezzel szemben praktikus információval szolgálnak a szálláshely elhelyezkedéséről, belső dizájnról, illetve az otthonosság érzéséről, vagy éppen ellenkezőleg: hivatkozva utalnak a luxusra, a popkultúrára, az élvezetekre. Az egymás közelében található olcsó szálláshelyek nemritkán azonos szemantikai mezőbe tartozó neveket kapnak.

**5. Névelmélet. Multikulturalizmus a fordításban és az irodalmi névadásban.** Román nyelvű tanulmányok ebben a fejezetben: a tulajdonnevek szerepe az emberi lélek és az istenség közötti kapcsolat kifejezésére Traian Dorz költészetében (FLORINA-MARIA BĂCILĂ, 913–923); nevek és multikulturalizmus Mihail Sadoveanu *Frații Jderi* című regényében (CODRUȚA COZMA, 947–963); nevek és névadás az interkulturális pragmatika szemszögéből – a román személynévrendszer (MARGARETA MANU MAGDA, 973–984); a nevek funkciói román és külföldi tündérmesékben – kulturális diverzitás és identitás határán (VERONICA ONET, 1001–1018); multikulturális elemek tükröződése az irodalmi névadásban – L. M. Arcade egy művének névtani elemzése (ELENA-CAMELIA ZĂBĂVĂ, 1047–1055); személynévek szimbolikus értéke Gib I. Mihăescu *Donna Alba* című regényében (MIRELA LETIȚIA ZĂVOIAN, 1057–1065).

Angol nyelvűek a fejezet alábbi tanulmányai: filmcímek fordítása – átvitel és névalkotás határán (ALINA BUGHEȘIU, 937–945); tulajdonnevek vizsgálata szintaktikai és szemantikai-referenciális nézőpontból (ȘTEFAN OLTEAN, 985–999), a személynévek társadalmi osztályt és iróniát kifejező funkciója Shakespeare *Szeget szeggel* című darabjában (GRANT W. SMITH, 1019–1030); multikulturalitás a Trónok harca karaktereinek neveiben (LIGIA TOMOIAGĂ, 1031–1045).

IOANA BUD francia nyelvű írásában a tulajdonnevek fordítását elemzi Jules Verne *Várkastély a Kárpátokban* című regényében (925–935).

FARKAS TAMÁS angol nyelvű tanulmányában a Terry Pratchett több mint negyven regényében ábrázolt, sok szempontból a mi világunk paródiájaként értelmezhető Korongvilág-univerzum neveivel és névadási szokásaival foglalkozik (965–972). A szerző több példán keresztül illusztrálja Terry Pratchett névadási gyakorlatát és a névfunkciók működését az általa teremtett univerzumban, összevetve ezeket a valódi világunkban előforduló névadási jelenségekkel, illetve kitérve a Korongvilág faji, nemzetiségi és szociokulturális névadási és névhasználati különbségeire, valamint a nevek forrásaira és mintázataira is.

**6. Összegzés.** Ahogyan a szerkesztők az előszóban említik, a pandémia miatti kényszerű lezárások következtében a kötet a szokásosnál lassabban készülhetett el. Ugyanebben az időszakban viszont összeállítottak egy másik, hasonló témájú, 2021-ben megjelent

kiadványt *Names and Naming. Multicultural Aspects* (Nevek és névadás. Multikulturális aspektusok) címmel.<sup>1</sup> A két kötet szépen kiegészíti egymást; a bennük olvasható írások sokszínűsége bizonyítja, hogy a multikulturalizmus világszerte terjedőben van, így a névtan minden területén fellelhető: a helynevektől a személyneveken át a márkanevekig.

\*\*\*

KOZMA JUDIT

tudományos munkatárs; ELTE Nyelvtudományi Kutatóközpont, Nyelvtechnológiai és Alkalmazott Nyelvészeti Kutatóintézet, Nyelvhasználati és nyelvi tanácsadási kutatócsoport; Budapest  
<https://orcid.org/0000-0002-8294-2178>, e-mail: kozma.judit@nytud.elte.hu

**Vörös Ferenc szerk., A nyelvföldrajztól a névföldrajzig XI.  
 Múltidéző neveink. A 2020. október 2-i kolozsvári online  
 névföldrajzi tanácskozás előadásai**

Savaria University Press, Szombathely, 2022. 182 lap

1. 2010-ben VÖRÖS FERENC tanácskozásra hívott össze Szombathelyre néhány olyan kutatót, akik a névtannal, illetőleg ahhoz is kapcsolódó más szakterületekkel, például nyelvtörténettel, dialektológiával, morfológiával foglalkoznak, hogy egy-egy, az általuk kutatott és nevekkal is kapcsolatos témában tartsanak előadást. A konferencia célja a magyarországi névtani kutatások helyzetének a felmérése volt; emellett az elhangzott előadások a konferencia szervezőjének szinkrón névföldrajzi kutatásaihoz világították meg a történeti hátteret.

A nevekkal, névhasználattal kapcsolatban jelentkező multidiszciplináris megközelítési mód közel sem volt meglepő. VÖRÖS FERENC elképzeléseiben nyilvánvalóan jelen volt a névtani kutatásoknak ebbe az irányba történő kiterjesztése, már csak a nemzetközi kutatásokhoz való felzárkózás érdekében is. A 2010-es konferenciát ezek után évről évre újabb hasonló rendezvények követték. A tanácskozások tematikája két olyan nagy csoportra oszlott, amelyek a névadás és a névhasználat tekintetében meghatározóak. Az egyik a társadalmi környezet: a kisebbségi helyzet a 2. (2011) és a 4. (2013), a társadalmi helyzet a 9. (2018), a nyelvpolitika a 10. (2019) konferencia témája volt. A másik témacsoportot a 3. konferencia (2012) címe hordozza: Nyelvjárás – néprajz – művelődéstörténet. Ide csatlakoznak a nyelvi kölcsönhatásokat és a peremvidékek névtani kérdéseit fejtegető előadások a 8. és a 9. tanácskozásból (2017, 2018), továbbá a névregionalizmusok kérdésköre a 7.-ből (2016).

A szombathelyi gyökerű kezdeményezés megerősödött, „fává terebélyesedett”, ami abban is megnyilvánult, hogy más városokban (Győrött: 2011, Sárovaron: 2012, Sopronban: 2016) is volt egy-egy tanácskozás, sőt a konferencia témájára rímelve határon túli városok is színhelyek lettek (Dunaszerdahely: 2013, Pozsony: 2014, Alsóór: 2015, Kolozsvár: 2017, Eszék: 2018, Révkomárom: 2019). Az említett tanácskozások, konferenciák anyagából

<sup>1</sup> Ismertetését I. NICHOLAS PAUL TAYLERTŐL a Névtani Értesítő 2022. évi, 44. kötetében (164–167).